

УДК 378.22.015.311:62

*Андрій Цина, доцент кафедри теорії та методики технологічної освіти
Полтавського державного педагогічного університету
імені В.Г. Короленка*

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ПІДХОДИ ДО КОРИГУВАННЯ ВІДХИЛЕНЬ У ОСОБИСТІСНО ОРІЄНТОВАНИЙ ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ТЕХНОЛОГІЙ

Розглядаються структурні концепції коригування відхилень від ефективного професійного становлення особистості як компоненти повної теоретичної концепції особистісно орієнтованої професійної підготовки майбутнього вчителя технологій. Прогнозується коригування професійного становлення особистості з позицій різних теорій, що створює узагальнені уявлення про складні особистісні явища і процеси.

Ключові слова: майбутній вчитель технологій, професійна підготовка, теорії особистості, концепції коригування, інтеграція теорій.

Постановка проблеми в загальному вигляді. Особистісна орієнтація професійної підготовки визначається системою ідей, побудов і принципів, які пояснюють організоване певним чином становлення особистості майбутнього вчителя, а також прогнозують в часі певні його особистісні зміни. Така система пояснюючих і прогнозуючих взаємозв'язаних ідей, побудов і принципів розглядається нами як теоретична концепція. Для психолого-педагогічних наук продуктивним є розвиток теоретичних концепцій (уявних теоретичних побудов), які будуть практичними і корисними для розуміння і здійснення професійної підготовки.

Теоретичні концепції особистісно орієнтованої професійної підготовки складаються з трьох окремих компонентів – концептуальних областей, які розкривають основний зміст і межі дії повної теоретичної концепції: професійно-педагогічна діяльність вчителя, структура його особистості і професійна підготовка вчителя.

Відносно незмінні ознаки цих концептуальних областей, які проявляються в діяльності вчителів освітньої галузі “Технології”, їх професійному становленні як особистостей в різний час, визначають їх *структурні концепції* як гіпотетичні стабільні характеристики компонентів теоретичних концепцій професійної підготовки вчителя.

Підсумковою колегією МОН України у серпні 2009 року визнано недостатньо високий рівень кваліфікації багатьох педагогів загальноосвітніх навчальних закладів [5]. Причиною цього було

названо застарілість системи підготовки вчителя, яка приймає на навчання абітурієнтів без визначення в них педагогічного хисту, яка мириться з небажанням частини майбутніх учителів працювати у школі по закінченні педагогічного університету, яка забезпечує прибуття на роботу до навчальних закладів лише половини молодих спеціалістів. Про незадовільну ефективність професійної підготовки майбутніх вчителів технологій свідчить той факт, що серед вчителів цієї освітньої галузі лише 10% мають педагогічний стаж менше десяти років. Тенденцію звільнення фахівців першого – другого року роботи ректор Київського педагогічного університету імені Бориса Грінченка Віктор Огнев'юк пояснює нездатністю молодих спеціалістів швидко адаптуватися до реального навчального процесу загальноосвітніх закладів.

Пропоновані МОН і АПН України експериментальні заходи з психолого-педагогічного тестування перспективних можливостей і здібностей випускників школи до навчання в педагогічному ВНЗ, а також упровадження оновленої двоступеневої моделі підготовки вчителя (спочатку в університеті готується фахівець, наприклад технолог, а після отримання фахового диплома випускник може за рекомендацією університету продовжити навчання і стати вчителем технологій) носять характер стратегічних перспектив, що потребують дослідної перевірки, результати якої будуть отримані за 8 – 10 років.

Спільна концептуальна основа різних підходів до особистісно орієнтованої професійної

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ПІДХОДИ ДО КОРИГУВАННЯ ВІДХИЛЕНЬ У ОСОБИСТІСНО ОРІЄНТОВАНІЙ ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ТЕХНОЛОГІЙ

підготовки майбутнього вчителя дає змогу уявити основний зміст існуючих концептуальних теорій на підставі пояснення концепцій, які коригують відхилення у професійному становленні особистості майбутнього вчителя технологій.

Зв'язок проблеми з наступними дослідженнями і публікаціями. У вирішенні цієї проблеми ми спираємося на дослідження, у яких розкриваються усвідомлення проблем і управління власною поведінкою (психодинамічна теорія особистості), переорієнтація особистісних смислів діяльності (індивідуальна психологія), свобода вибору і поєднання соціально значущих потреб із внутрішніми особистісними потребами (гуманістична теорія особистості), стратегії оптимізації міжособистісних відносин (соціокультурна теорія особистості), позитивне підкріплення і успішне наближення у формуванні бажаної поведінки (научувально-бехевіоральний напрям теорії особистості), підвищення усвідомленої само ефективності і стратегії самоконтролю в модифікації проблемної поведінки людини (соціально-когнітивна теорія особистості), реконструкція конструктивної системи розв'язання людиною проблем (когнітивна теорія особистості), захисні механізми цілісності Я-структури особистості (феноменологічна теорія особистості) [2; 4].

Зв'язок проблеми з важливими практичними завданнями. Аналіз концептуальних підходів до коригування особистісно орієнтованої професійної підготовки майбутнього вчителя технологій сприяє виконанню двох завдань: перше – визначення понятійної основи, що сприяє поясненню функціонування взаємопов'язаних компонентів коригування цієї підготовки; друге – прогнозування особливостей функціонування коригуючих дій, що до цього часу не використовувалися.

Викремлення з проблеми досліджуваної частини. Необхідність аналізу шляхів коригування відхилень у особистісно орієнтованій професійній підготовці майбутнього вчителя технологій потребує дослідження різноманітних підходів, що з'явилися за відносно коротку історію в теорії особистості. Розгляд наведених у нашому дослідженні підходів сприятиме поясненню не тільки принципів і концепцій коригування цих відхилень і криз у професійній підготовці, а також дасть змогу визначити з більшою повнотою концептуальні підходи до побудови моделі особистісно орієнтованої професійної підготовки майбутнього вчителя технологій.

Актуальність досліджуваної частини визначається необхідністю пояснення і

прогнозування з допомогою існуючих структурних концепцій особливостей коригування відхилень у професійному становленні особистості майбутнього вчителя технологій.

Цілі дослідження. Метою дослідження є формулювання робочих визначень у вигляді опису точних методів для пояснення становлення і розвитку кожного з понять, що розкривають особливості коригування професійно-педагогічної діяльності вчителя, структури його особистості і професійної підготовки.

Методи дослідження проблеми. У методиці дослідження проблеми ми виходимо з відстоюваного Г. Олпортом визнання різних видів особистісних проявів і впливів, складності приведення їх до спільного знаменника та пропозиції еkleктичного підходу до розуміння складної природи професійного становлення особистості через використання багатьох існуючих концепцій.

Характеристика і обґрунтування отриманих результатів. *Психодинамічна теорія особистості* передбачає усвідомлення особистістю проблем свого професійного становлення, починаючи з їх контролю і далі до управління власною професійною підготовкою шляхом глибшого усвідомлення власних особистісних мотивів і, таким чином, підсилюючи власне “его”.

Незалежно від джерела особистісної тривоги (зовнішня, невротична чи моральна), яка попереджує людину про можливу загрозу її професійному становленню, психодинамічна теорія особистості розкриває адаптивний спосіб реагування особистості у загрозованих ситуаціях. Конструктивно допомогти студенту у виявленні в собі неприйнятних інстинктивних імпульсів і сприяти задоволенню цих імпульсів суспільно прийнятними способами можна з допомогою такого захисного механізму “его” як сублімація – відведення енергії небажаних імпульсів за суспільно прийнятними каналами прояву особистісної активності шляхом заміни мети і об'єкту цих імпульсів без стримування їх прояву.

Психодинамічна теорія психоаналізу в практиці сьогодення виступає дієвим засобом досягнення конструктивних особистісних змін у процесі професійної підготовки майбутніх учителів. Цією теорією розроблені ряд терапевтичних методів психоаналізу, які є придатними для коригування відхилень у професійному становленні особистості [6, 5]:

- *вільні асоціації* передбачають нічим не обмежене відтворення наявної в минулому досвіді інформації, яка інтерпретується аналітиком як

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ПІДХОДИ ДО КОРИГУВАННЯ ВІДХИЛЕНЬ У ОСОБИСТІСНО ОРІЄНТОВАНИЙ ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ТЕХНОЛОГІЙ

символічний вираз витісненого матеріалу, вивільнення психічної енергії, яку можна використати з метою покращення професійної підготовки;

- *інтерпретація опору* пригадуванню витісненої інформації, що має на меті підсвідомий захист від небажаної для особистості діяльності (запізнення, пропуски занять, тимчасова нездатність до вільних асоціацій, відмова від навчання), спрямована на розкриття причин цього опору (подавлених конфліктів) і позбавлення людини від цього підсвідомого захисту;

- *аналіз сновачень* розкриває витіснені бажання, що можуть бути пояснені як символічне задоволення бажань і відображають глибинні переживання, вказуючи і сприяючи усвідомленню справжніх особистісних конфліктів;

- *аналіз трансфера* передбачає перенесення шляхом вербальних комунікацій в процесі професійної підготовки неусвідомлених студентами імпульсів, які раніше вони відчували по відношенню до інших осіб, на викладача, що є проявом виразу витіснених почуттів, ставлень до значущих людей, подій і, які з перебігом часу несподівано усвідомлюються і виступають посиленням актуальним труднощам сьогодення;

- *емоційне переучування* виступає завершальним етапом коригування і передбачає заохочення студентів до використання нових для них інтелектуальних осянь стосовно актуальної траєкторії власної професійної освіти з точки зору нового розуміння минулого досвіду.

Сучасні психоаналітичні методики передбачають застосування інноваційних групових форм коригування особистісно-професійного розвитку, які передбачають аналіз дидактичної, міжособистісної взаємодії між студентами академгрупи.

В *індивідуальній психології* особистості основною метою коригування відхилень у професійному становленні особистості вчителя виступає розвиток соціального інтересу, що передбачає переорієнтацію, перевиховання студента в напрямку заміни неособистісних і егоїстичних цілей корисними суспільно значущими колективістськими, гуманістичними і духовними цілями [1]. Одного усвідомлення нових цілей тут недостатньо. Необхідним є докладання особистістю власних зусиль для досягнення цих змін шляхом прийняття свого місця в соціальному оточенні, визначення для себе особистісних смислів професійної підготовки і навчання досягненню соціально корисних цілей.

Гуманістична теорія особистості Е. Фромма пропонує позбавлення людини почуття власної

неповноцінності, втрати зв'язку з соціумом, що може виникнути внаслідок розширення у професійній підготовці свободи вибору особистістю освітньої траєкторії, шляхом набуття досвіду позитивної свободи. Цей вид свободи потребує від людини спонтанної активності, дій у відповідності з покликом серця, душі, що, таким чином, поєднує в собі почуття єдності з суспільством і в той же час незалежність від нього. Для цього необхідне вільне, непримусове поєднання соціально значущих потреб з внутрішніми особистісними потребами людини.

В *соціокультурній теорії особистості* К. Хорні розроблені три стратегії оптимізації міжособистісних відносин з метою зниження тривоги і почуття безпеки в соціальному оточенні:

- орієнтація на людей (поступливий тип) визначає залежний, нерішучий і безпорадний стиль взаємодії, викликаний потребами в любові, захисті і керівництві, але під якими інше може бути прихована агресивна ворожість;

- орієнтація від людей (уособлений тип) обумовлюється установкою байдужості і незацікавленості в міжособистісній взаємодії, прагненнями усамітнення, незалежності і самодостатності;

- орієнтація проти людей (ворожий тип) характеризується стилями взаємодії домінування, підприємливості, самовпевненості, ворожості і експлуатації, які часто можуть бути прихованими за тактовними і дружніми діями [4, 259 – 260].

З метою коригування поведінки людини *навчально-бехевіоральним напрямком теорії особистості* Б.Ф. Скіннера пропонуються типові методи, які ґрунтуються на неприємних (аверсивних) стимулах:

- *позитивне покарання* веде до неприємних наслідків, пов'язаних з поведінкою;

- *негативне покарання* визначає наслідком поведінки усунення можливих позитивних підкріплюючих стимулів, вилучення людини з ситуацій, які містять підкріплюючі стимули;

- *негативне підкріплення* передбачає підкріплення бажаної поведінки шляхом уникнення появи або усунення неприємних умовних чи безумовних стимулів [4, 347].

Б.Ф. Скіннер визнавав покарання неефективним засобом коригування небажаної поведінки, оскільки воно викликає негативні емоційні супутні ефекти: тривогу, жах, втрату впевненості і ін. Крім того, поведінка, за яку відбулося покарання, може знов повторитися за умови відсутності можливого покарання. Найефективнішим методом для усунення небажаної поведінки Б.Ф. Скіннер визнавав *позитивне підкріплення* – як

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ПІДХОДИ ДО КОРИГУВАННЯ ВІДХИЛЕНЬ У ОСОБИСТІСНО ОРІЄНТОВАНІЙ ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ТЕХНОЛОГІЙ

найпридатніший стимул для формування бажаної поведінки людини, як метод, що не має негативних супутніх явищ, пов'язаних з неприємними для людини стимулами. Можливості позитивного підкріплення повинні стати стратегіями поведінки в освіті.

Зміни в поведінці людей Скіннер пояснює дією оточення, яке змінюється. Бехевіоральна теорія коригування відхилень у поведінці людини пояснює появу цих відхилень помилками в минулому навчінні. Ефективне усунення негативних проявів поведінки здійснюється шляхом уточнення проявів бажаної поведінки та визначення режимів підкріплення, спрямованих на формування бажаної поведінки. Це стає можливим за умови створення в оточенні ситуацій, у яких позитивне підкріплення стає можливим лише при додержанні бажаної поведінки. При організації професійної підготовки студентів за кредитно-модульною системою винагорода символічними вторинними підкріпленнями у вигляді балів, що заохочують бажані види аудиторної, самостійної і індивідуальної роботи, робить доступною деяку кількість бажаних для якісної професійної підготовки майбутнього вчителя дій. За негативну поведінку студента бали можуть зніматися.

З точки зору *соціально-когнітивної теорії особистості* А. Бандури подолання людиною тривожних передчуттів і самоосудження, досягнення полегшення може здійснюватися шляхом покарання за порушення своїх внутрішніх норм поведінки. Покарання не тільки припиняє страждання людини за скоєний вчинок, а й спрямоване на повернення схвалення інших. Реакції самопокарання і самокритики пом'якшують зовнішнє покарання, виступають ефективним засобом зменшення негативної реакції інших, а також можуть використовуватися з метою почути похвалу від інших [4, 389].

Можливість подолання криз і відхилень у особистісному розвитку А. Бандура обґрунтовує когнітивним механізмом самоефективності, який набувається людиною шляхом:

- підсилення низької самоефективності людини стимулюванням тих дій, в успішності виконанні яких вона невпевнена, що сприяє формуванню здатності вибудовувати свою поведінку;
- спостереження за іншими людьми, які успішно вибудовують поведінку, формує впевненість і покращує прогнозування, що з аналогічною діяльністю цілком можна впоратися;
- вербального переконання людини в реальності досягнення цілей діяльності в межах наявних у неї здібностей і можливостей, а також статусу і авторитету того, хто переконує;

- підвищення прогнозу ефективності зниженням емоційного збудження в передчутті ситуацій, що можуть бути загрозливими або стресовими [4, 391 – 392].

Ефективність коригування відхилень особистісного розвитку А. Бандура визначає підвищенням *усвідомленої самоефективності* людини, оскільки спрямованість людини на подолання невдач і перешкод регулюється очікуванням ефективності [4, 402]. Зміна сприйняття самоефективності передбачає застосування когнітивних стратегій терапевтичної зміни поведінки уникнення ситуацій, які викликають тривогу і жах. Відомо, наприклад, що екзамен часто викликає у студентів стани тривоги і стресу. Впровадження кредитно-модульної системи навчання робить очікувано ефективним отримання екзаменаційної оцінки кращими студентами без складання іспиту на підставі поточних оцінок та оцінок модульного контролю. У дослідженнях А. Бандури подібні зміни в очікуваннях ефективності обґрунтовують можливість зміни стилю життя людини [4, 402 – 405].

Для модифікації проблемної поведінки соціально-когнітивною теорією А. Бандури запропонована *стратегія самоконтролю* як емпірично обґрунтований засіб стійкого досягнення бажаних результатів поведінки, що складається з таких основних ступеней:

- визначення форми поведінки, яку необхідно змінити за програмою самоконтролю, у вигляді точного опису специфічних реакцій, що ілюструють особливості особистості;
- збір даних про фактори впливу на поведінку, яку необхідно змінити, шляхом реєстрації власних реакцій специфічної поведінки, частоти їх прояву;
- розробка програми самоконтролю ефективних змін повторюваності специфічної поведінки шляхом:

а) самопідкріплення бажаної поведінки, організуючи і контролюючи її наслідки, вибираючи реально доступні людині підкріплюючі стимули;

б) саморегульоване самопокарання зменшує повторюваність небажаної поведінки, якщо воно застосовується у поєднанні з позитивним самопідкріпленням і є відносно м'яким;

в) планування оточення, в якому небажані реакції зустрічаються рідше, внаслідок зміни стимулів, які викликають небажані реакції, або зміни наслідків цих реакцій, ухиляючись від спокусливих ситуацій або караючи себе за сприяння ним;

- виконання і оцінка програми самоконтролю на підставі угоди з самим собою, щодо реального

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ПІДХОДИ ДО КОРИГУВАННЯ ВІДХИЛЕНЬ У ОСОБИСТІСНО ОРІЄНТОВАНІЙ ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ТЕХНОЛОГІЙ

дотримування бажаної поведінки з використанням дієвих заохочень і покарань;

- завершення програми самоконтролю передбачає уточнення умов її завершення у вигляді сформованості нових покращених форм поведінки, які зберігаються назавжди, поступово знижуючи частоту заохочень бажаної поведінки [4, 405 – 409].

Когнітивна теорія особистості Дж. Келлі визначає шлях подолання тривоги як переживання подій, що людина не може зрозуміти і прогнозувати внаслідок відсутності в неї адекватних конструктів інтерпретації і розв'язання проблеми, через набуття нових конструктів, які б краще прогнозували тривожні події або через збільшення проникненості наявних у людини конструктів, розширивши діапазон їх застосування новим досвідом особистості [4, 467].

Дж. Келлі запропонований специфічний спосіб коригування відхилень від ефективного особистісного розвитку шляхом реконструкції конструктної системи людини методом фіксованої ролі, який передбачає:

- самооцінку вигляді нариса самохарактеристики для виявлення конструктів інтерпретації себе і відносин з іншими;

- перегляд людиною своєї системи особистісних конструктів в напрямку збільшення її дієвості з допомогою складеного експертом нариса фіксованої ролі, який містить потенційно корисну для цієї людини конструктну систему, спрямовану на оновлення оцінювання себе і життєвої ситуації під час виконання ролі людини, наділеної іншою, у порівнянні з власною, конструктною системою;

- відкриття людиною нових граней своєї особистості шляхом програвання впродовж певного часу ролі відповідно до нариса фіксованої ролі, прагнучи приміряти до себе іншу конструктну систему і сприймати її як природну частину самого себе [4, 470 – 473].

Кризи професійного становлення обумовлені активним входженням студентів у різні види професійно-педагогічної діяльності, необхідністю адаптації до них і до нових вимог. Кризи професійної адаптації, на думку В.І. Слободчикова, відбуваються всередині і на фоні вікових криз і потребують попереджувальної адаптації студентів шляхом педагогічного супроводу, проектування кризи навчально-професійного розвитку і запобігання негативних проявів адаптаційних криз [3].

У феноменологічній теорії особистості К. Роджерса коригування відхилень від ефективного особистісного розвитку

визначається як захисна поведінкова реакція організму на загрозу цілісності Я-структури особистості, спричиненої підсвідомим відчуттям невідповідності неприйнятних для людини почуттів з теперішньою Я-концепцією особистості [4, 547]. К. Роджерсом запропоновані такі захисні механізми мінімізації усвідомлення невідповідності теперішнього “Я” і несумісних для нього особистісних переживань, які дозволяють зберегти людині самоповагу:

- викривлення сприйняття передбачає усвідомлення неприйнятних переживань у сумісній з певним аспектом Я-образу людини формі, яка може проявлятися у вигляді раціоналізації, коли переживання сприймається свідомістю, але його справжній смисл залишається для людини незрозумілим;

- відхилення зберігає цілісність своєї Я-структури, повністю уникаючи усвідомлення загрозливих переживань і відкидаючи факт існування негативного переживання [4, 547].

Ефективність захисту “Я” залежить від ступеня невідповідності між ним і загрозливими переживаннями. Захист людини працює однозначно і відповідно до одержання позитивного результату лише за умови помірного рівня тривоги і невідповідності між “Я” і неприйнятними переживаннями [4, 548]. Усунення невідповідності між переживаннями і самотністю стає можливим за умови застосування педагогічних дій, центрованих на особистості. Діяльність людини, організована відповідно до організмичних оціночних процесів, а не за умовами цінності, відкидає необхідність захисту у формі викривлення або відхилення і забезпечує повноцінне функціонування людини, яка прагне стати тим, ким вона прагне стати упродовж життя [4, 567].

Висновок. Отже актуальним практичним аспектом подальшого формального вивчення особистості майбутнього вчителя технологій буде персоніфіковане вивчення шляхів надання йому ефективної допомоги у вільному виборі особистісно-професійних смислів, у становленні саморегуляції і індивідуального стилю, у спробах зробити свою професійну підготовку і майбутню професійну діяльність плідною і повною смислу.

1. Братусь Б.С. Опыт обоснования гуманитарной психологии / Б.С. Братусь // Вопросы психологии. – 1990. – № 6. – С. 9 – 17.

2. Максименко С.Д. Психология личности. / Максименко С.Д., Максименко К.С., Патуша М.В. – К.: Тов. “КММ”, 2007. – 296 с.

3. Слободчиков В.И. Упреждающая адаптация

ЗАСТОСУВАННЯ КОМП'ЮТЕРНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ПРОЦЕСІ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ІНЖЕНЕРІВ-ПЕДАГОГІВ

как особая образовательная деятельность преподавателей вуза / В.И. Слободчиков, Мирзаянова Л.Ф. // Педагогика. – 2008. – № 6. – С. 68 – 73.

4. Хьелл Л. Теории личности. / Хьелл Л., Зиглер Д. – СПб.: Питер, 2007. – 607 с.

5. Шулікін Д. Іван Вакарчук: масова

профільна школа стає реальністю / Дмитро Шулікін // Освіта України. – 28 серпня 2009. – №63 – 64. – С. 1 – 3.

6. Greenley J.R. Trends in urban American psychiatry: Practice in Chicago in 1962 and 1973 / J.R. Greenley, J.G. Kepecs, W.E. Henry // Social Psychiatry. – 1981. – №16. – P. 123 – 128.

Стаття надійшла до редакції 24.09.2009

УДК 378.147.157.094.001.26-057.875 “71”

Павло Кузьменко, старший викладач кафедри технологій та інтелектуальної власності
Полтавського державного педагогічного університету
імені В.Г. Короленка

ЗАСТОСУВАННЯ КОМП'ЮТЕРНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ПРОЦЕСІ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ІНЖЕНЕРІВ-ПЕДАГОГІВ

Стаття досліджує застосування новітніх інформаційно-комп'ютерних технологій при самостійній роботі студентів у процесі вивчення графічних дисциплін.

Ключові слова: інформаційні технології, самостійна робота, дистанційне навчання, електронний підручник, модуль.

Постановка проблеми. Процес інформатизації є закономірним та об'єктивним процесом, характерним для усього світового суспільства, де знання, інформація з головними стратегічними ресурсами. Зберегти статус цивілізованої держави і впевнено увійти в майбутнє Україна може тільки розвиваючи освіту і науку.

Сучасні інформаційні технології відкривають нові перспективи для підвищення ефективності освітнього процесу. Забезпечити реалізацію даної мети на сучасному етапі розвитку суспільства неможливо без застосування методів активного пізнання, самоосвіти, дистанційних освітніх програм, що дозволить оптимізувати самостійну роботу студентів при вивченні графічних дисциплін на високому рівні.

С. Подолячук, Р. Гуревич [8] констатують, що в умовах інформатизації освіти змінюється парадигма педагогічної науки, коригується структура і зміст освіти. Сучасні методи навчання, які ґрунтуються на активних та самостійних формах здобуття знань і роботи з інформацією, поволі витісняють демонстраційні і ілюстративно-пояснювальні методи, які широко використовуються традиційною методикою навчання. Паралельно цьому відбувається впровадження в навчальний процес новітніх

інформаційних технологій, що дає змогу значно підвищити його якість, зробити навчальний процес більш гнучким, стимулювати студентів до самостійної роботи.

Реальним втіленням сучасних інформаційних технологій при самостійній роботі студентів у процесі вивчення графічних дисциплін виступає система розвивальних засобів навчання, побудована на базі дистанційного навчання.

Аналіз основних досліджень і публікацій. У вітчизняній та зарубіжній педагогічній науці проблематика дистанційної освіти знаходить широке відображення. Так, у роботах О.О. Боскіна, В.В. Евсєєва, А.Е. Безуглої, С.В. Альохіна, А.В. Журавльова, В.С. Полата та ін., розглядаються загальні проблеми та аналізуються технології і конкретний інструментарій дистанційного навчання. Досвід застосування дистанційного навчання у вузах України і за кордоном узагальнений авторами В.А. Гребенюк, В.Я. Терзін, А.А. Логвиновський, В.В. Семенець, М.Ф. Максимов, О.Б. Левченкова, О.М. Литвинов та ін.

Дистанційні технології навчання можна розглядати як природний етап еволюції традиційної системи освіти від дошки з крейдою до електронної дошки й комп'ютерних навчальних систем, від книжкової бібліотеки до електронної,